

Karel Pokorný: Mnichovská emigrace 1968

Jakákoliv povědomost o mnichovské emigraci je téměř vždy automaticky spojována se jménem rozhlasové stanice Svobodná evropa. Rád bych ztratil několik vět o tom, že v Mnichově existoval po roce 1968 pro stovky ne-li tisíce Čechů a Slováků život i mimo rádio, jak se stanici hovorově říkalo.

Mnichov měl mimochodem již tradičně pro Čechy - a nejen pro ně -, poměrně silnou přitažlivost – v Mnichově se vždy – tedy téměř vždy - nějakým způsobem dařilo spojit příslivečný bavorský konzervatismus s tolerancí, svobodomyšlností a se zvykem překonávat vzniklé problémy s velkou porcí humoru – za bavorských králů se i levým socialistům říkalo ironicky královská sociální demokracie.

Průměrný, v uvozovkách neprominentní, emigrant do Mnichova po srpnu 1968 přicházející byl zhruba třicetiletý, to znamená že většinou vědomně zažil dvacet let bezúspěšného budování socialismu a že se během pražského jara v životě poprvé politicky angažoval, tedy pokud nebyl členem komunistické strany - i když pravidelné zvedání ruky na stranických schůzích patřilo spíše do sportu než do politiky. Jeho politická angažovanost se projevila podpisy pod dvatisíce slov a jiné dokumenty požadující zpravila socialismus s lidskou tváří, což byla ovšem jen finta na bolševika – nikdo už samozřejmě dávno žádný socialismus nechtěl, už sám ten pojem byl nesmyslný, asi jako kdyby někdo požadoval otrokářský řád s lidskou tváří, po příchodu spřátelených vojsk obracel silniční ukazatele a vyzýval vojáky aby se odebrali do svých domovů a nechali se tam tím pádem za velezradu popraviti. Když tito jeho výzvy neuposlechli a naopak to vypadalo, že pobudou ještě tak nejbližších sto let, odebral se za kopečky – tak se tenkrát říkalo Šumavě – do světa o kterém většinou věděl jen, že jsou tam krásné obchody a lidé jezdí v krásných autech a první zastávkou na jeho cestě byl často právě Mnichov. Politiky už měl plné zuby, věděl co nechce, ale nevěděl co by vlastně měl chtít, o pluralitní společnosti měl jen chabé představy, byl částí obrovské emigrační vlny, která ale poprvé v historii šla do exilu bez politických vůdců – bylo to mimochodem opravdu zajímavé co vlastně ještě Dubčekovi a spol. bránilo to časem zabalit a jít, stejně už doma k ničemu nebyli – asi nevěděli co by v emigraci dělali, zase až takoví myslitelé a vůdcové to nebyli a navíc věděli, že KGB má dlouhé prsty a tak náš milý emigrant začínal zpravidla a to nejen v Mnichově jako osoba o politiku se nezajímající a už vůbec ne o politický život hostitelské země, která měla v té době za sebou studentskou revoltu a před sebou novou východní politiku Willyho Brandta, kterou už nechápal vůbec. Z pojmu sociální tržní hospodářství by byl nejráději škrtnl slovo sociální - tohoto názoru je mimochodem dodnes tedy pokud během let vážněji neonemocněl nebo nepřišel o práci nebo jinak nezkrachoval.

Důležitější pro něj ale bylo, že ho ta hostitelská země přijala s otevřenou náručí, domníval se, že je to proto, že my z Československa jsme takoví prima lidé, které má každý rád a které každý obdivuje což se domníval do té doby, než se ta náruč začala otvírat pro další uprchlickou vlnu, tuším že z Chile, přicházející ze zcela opačných důvodů než náš emigrant.

I přes toto přátelské přijetí nebyly pro našeho adepta emigrace určité první roky procházkou růžovým sadem – začínal z nuly nebo ze stomarkovkou provezenou v botě (pokud ji v jako tomu bylo v mém případě nezapomněl doma na stole), pokoušel se udržet v práci, učil se rozumět Bavorákům, sháněl zaplatitelný byt a bál se každého dopisu v poštovní schránce ve kterém – většinou oprávněně – ořekával nějaký finanční požadavek a do toho všeho byl ještě účastníkem asylového řízení.

V tom se lišil od svých soukmenovců, kteří našli útočiště ve Svobodné Evropě, ti tvořili jakousi diasporu, která sice neměla existenční starosti a měla oprávněný pocit, že dělá záslužnou práci, ale zcela bez problémů jejich činnost nebyla také, jako odbojáři v zaměstaneckém poměru, museli – i když se se svým zaměstnavatelem většinou názorově ztotožňovali – také někdy proplouvat všelijakými úskalími.

Že jeden z těchto zaměstnanců Sláva Volný zde spolu s Láďou Pavlíkem a Jaroslavem Kučerou vydávají již od roku 1969 velice kvalitní časopis Text zjistil náš emigrant zpravidla až tehdy když tento již pomalu z důvodů podfinancovanosti zanikal. Časem také zjistil, že v Mnichově žijí i zbytky emigrace z roku 48, že stále ještě vykazují jakési politické struktury, že vychází exilové České Slovo spojené se jménem Jožky Pejskara a manželů Benešových, nebo Národní politika Miloše Svobody nebo že v rámci České katolické misie vydává páter Karel Fořt Hlas Cyrila a Metoděje.

Tyto dvě emigrantské generace se během dvou tří let vzájemně očuchaly a výsledkem bylo, že začala vznikat – nebo se obnovovat – československá krajanská sdružení. Většina jich po poměrně krátké existenci opět zanikla, často proto, že byla založena jen aby zakladatel mohl být jejich prezidentem, k těmto ambicím byl nejvztřícnější spolek Prezident, který měl jen jednoho člena a všichni ostatní byli prezidenti. Spolek mimochodem existuje dodnes a má za sebou bohatou činnost v oboru recese.

Vznikaly samozřejmě i organizace společensky prospěšné, některé dokonce velmi a před některými by asi bylo dobré i smeknout což platí třeba pro exilovou mnichovsko-regensburskou skautskou skupinu která pro děti našich emigrantů dělala prázdninové tábory, které jim jejich němečtí spolužáci záviděli, kde se uzavírala přátelství někdy i na celý život a které byly pro děti někdy prvním a často i posledním zdrojem poznání země ze které pocházejí a jejich dějin. V této souvislosti opožděný dík skautským vůdcům Hauserovi, Poláčkovi a Kopicovi,

Určitou i politickou roli mohl sehrát v roce 1974 obnovený Sokol u jehož zrodu stáli osmačtyřicátníci Jožka Pejskar a mnichovská legenda Alenka Benešová, která se proslavila svým horolezeckým výkonem při útěku z komunistické věznice. Spolek navazoval na slavnou historii – Sokol byl svého času rozhodující silou při vzniku a udržení samostatného Československa - a sokolské organizace byly a jsou v neuvěřitelném počtu rozseté po celém světě. Sokol ale také bohužel ztratil za okupace v koncentračních táborech podstatnou část svého vedení, kterou nestačil v plné míře nahradit a tak v roce 1948 nebyla organizace – již silně infiltrovaná komunisty – schopná sehrát nějakou výraznější roli při obraně demokratického státu. Zahraniční a tím pádem i mnichovský Sokol byl tak trochu obrazem této situace, disponoval obětavými lidmi, kteří ale přece jen neměli tu možnost, tu sílu a často ani tu schopnost dát dohromady jednolité exilový Sokol a provést nutnou modernizaci organizace a tím zvýšit její atraktivitu a akceptovatelnost. Místo toho organizaci často oslabovaly kompetenční a někdy i ideologické spory. Naprostý nezájem generace osmašedesátníků ze Svobodné Evropy o sokolskou činnost byl dalším handicapem. Nespornými úspěchy exilového Sokola byla mnohaletá kontinuita činnosti, schopnost získat poměrně velkou členskou základnu, sportovní nabídka, vytvoření západoevropské organizace sokolských jednot a žup a pravidelné uspořádávání sokolských sletů, které byly asi největšími manifestacemi československého exilu a které přece jen udělaly na normalizační vládu v Praze tak silný dojem, že se opakovaně a více méně úspěšně pokoušela nasadit do Sokola své vyzvědače – co vyzvídali je nezjistitelné.

O spolupráci při obnově Sokola v republice po roce 1989 se zahraniční Sokol pokusil jen v náznacích, aby posléze přenechal obnovenou Českou obec sokolskou zkušeným funkcionářům z ČSTV. V Mnichově dnes existují sokolské jednoty dvě, jejich vzájemný vztah není bezproblémový a liší se i vztahem právě k vedení současné České obce sokolské.

Čekoslovenská společnost pro vědu a umění, je největší mnichovská krajanská organizace známá pod zkratkou SVU založená roku 1970 a ve své dnešní formě existující od roku 1984 reprezentovaná jmény Kratochvíl, Kopecká, Brych, Cíkl, Pavlík, Čivrný, atd. atd. Je částí světové společnosti pro vědu a umění se sídlem ve Spojených státech, rozšířená i po celém světě, dnes již i v Praze. Od svého založení pořádá společnost pravidelné večery ve kterých dává prostor přednáškám a diskuzím za aktivní účasti osobností exilového politického, uměleckého nebo vědeckého života, zaznamenaným v několikadílné publikaci „Setkání a hovory“. Synonymem pro jméno společnosti je již mnoho let Láďa Pavlík, jehož jméno budiž tímto pochváleno, neb byl a je mnichovskou neodiskutovatelnou integrační krajanskou postavou číslo jedna a to nejen v SVU.

Takže se náš zprůměrovaný emigrant těch pár destiletí, které v Mnichově strávil většinou nenudil a když chtěl tak mohl dokonce svými aktivitami i trochu zlobit bolševika – což ale i nadále zůstávalo jeho jedinou politickou orientací. Vedlo se mu zpravidla dobře takže zpohodlněl, bohužel natolik, že příliš nevnímal signály času a tak ho převrat v zemi kterou kdysi nazýval svou vlastí většinou totálně překvapil. Nevěděl jak reagovat a tak se většinou omezil – tedy pokud doma neměl nějaké podstatné ekonomické zájmy – na roli angažovaného pozorovatele a zůstal u svého Siemensa nebo BMW nebo ve své živnosti, místo aby se odebral zpět a prakticky předvedl jak se na západě naučil být občansky statečný, což je vlastnost, která doma při vytváření občanské společnosti chyběla a chybí asi nejvíc.

Nebyl jediný takto jednající a proto to všechno dopadlo jak to dopadlo a pokud dnes v roce 2008 náš hrdina hořekuje, že pan generální konzul České republiky v Mnichově nebo ředitel českého kulturního centra tamtéž, již nepotřebují svoji aversi vůči emigraci ani příliš skrývat a že vesele podle starých zvyků svévolně kádrují krajany a jejich organizace na hodné a zlé a podle toho pak pro ně buď pořádají hodokvasy nebo jim škodí kde můžou, pokud tedy hořekuje a diví se jak je něco takového možné, budiž mu řečeno, že pro to, aby něco takového možné nebylo toho zase až tak moc neudělal.